

KRISTIAN NOVAK: CIGANIN, ALI NAJLJEPŠI

4. Tripofobija, strah od rupa

1. S / Nazmes

(...)

Razlika između nas i bijele djece nije bila ni kosa, ni koža, niti što nosimo na sebi. Bili su nešto veći i deblji od nas u nižim razredima, da, ali nije to bitno. Ponavljanje, to je razlika. Mi ga nemamo.

Oni i prije škole ponavljaju svoje pjesmice, čitaju jedne te iste knjigice. Tako zapamte što se dalje događa u priči ili pjesmi ili životu. Znaju kamo treba ići, uvijek nekamo gdje je dobro, preko prepreka. Kad Hrvati ne znaju što bi, sjete se viteza koji je bio hrabar ili nekoga tko je uspio u životu.

Mi se sjetiti možemo jedino priče o tome kako je netko bio dobar, a imo jako puno nesreće, ali osto dobar. Za Hrvate je Snjeguljica Snjeguljica, ta jedna, nema druge. A Tompo jednom u školi priča da je od Snjeguljice oca pokupio šleper, pa je otišla u Italiju, drugi put kako joj je došlo lovca iz neke druge priče i oženio je. Imali su puno djece, ali je on pio, pa ga je odvela Trafostanica.

Oni svi znaju za svoje kraljeve i ratove. A kod nas se nitko ne sjeća dalje od uspomene najstarijeg u selu, zamisli to. I taj se možda sjeća što mu je govorila baka, ali to se možda i nije dogodilo. Svaki put kad umre najstariji, selo se sjeća kraće. Nekad je to dobro, lakše oprostiš. Ali nekad se čini da učiš jednu te istu stvar sto puta i ne naučiš.

Učiteljica nas je branila kada bi nam se bijeli norca delali. Mi šutimo, pa vratimo pod odmorom. Ima još jedna razlika. Bijeli misle da svađom rješavaju probleme, nama je svađa igra. Mi probleme rješavamo tučom. U svađi ti netko nakon tvoje zadnje može dobaciti uvijek još nešto. Kad imaš nekoga na podu, taj ne dobacuje.

Zbog Đanija se nisam smio tući. I nisam bio loš u školi. Hvalio sam mu se kako mi dobro ide ovo ili ono i on je bio lud od sreće. Bio sam drugi u brzom čitanju od svih prvih razreda, pa za nagradu dobio knjigu 1000 zašto, 1000 zato i još jednu o hrvatskim kraljevima, o tome kako su bili hrabri i uvijek pobjeđivali. Pred cijelom školom su nas postrojili, svi su nam pljeskali, ajaj, a meni srce veliko. Na priredbi su bili i neki roditelji, na primjer od onog dečka koji je bio prvi, Mihael Pintarić se zvao.

Njegova mama je poslije priredbe došla k meni i rekla mi da neka djeca idu k njima na zabavu jer Mihael ima sutra rođendan, pa sam i ja pozvan. Reko sam da poslije škole moram kući. Ode ona, ali me za rame uhvati Mihaelov tata, kaže: ja te vozim kući, pitat ću mamu i tatu ako smiješ na zabavu.

Bojo sam se da će Đani biti ljut, kao kad sam se najeo graha kod Tompe. Zamolio sam Mihaelovog tatu da stane na ulazu u selo. Utrčo sam u kuću i pokazo knjige, u jednoj rečenici reko da me Mihael pozvo na rođendan, da me čeka njegov tata.

Moraš znati da u Đinjcu nitko ne vjeruje napisanoj riječi. I onaj koji zna slova ne čita. To bi značilo ili da ga je uhvatila neka žalost, ili da s njim nešto nije u redu. U knjizi može svašta pisati, svašta. Može čovjek napisati potpunu laž u knjigu i nikom ništa. Tko misli ozbiljno, kaže naglas, ništa knjiga, toga se drže moji. A Đani gleda te moje dvije knjige kao da su od čistog zlata, pa ih stavi na televizor, pa opet uzme u ruku, pokazuje Albini:

– Jebo te bog, vidi ovo, Albina. Sandi osvojio knjige.

Obuko mi drugu majicu, izvadio iz vitrine ručni sat, u kutiji od materijala sličnog tepihu. Dobio ga u vojsci nekad davno jer je bio dobar šofer. Nikada ga nije nosio.

Reko mi je da pozdravim kad dođem, da odgovorim kad me netko stariji nešto pita, da pratim što drugi rade i da o Mihaelu govorim samo lijepo, jer je njegov rođendan. I da će mi prebiti noge ako čuje da sam se potuko. I da ne dam nikome da me zajebava. Dopratio me do ceste, mahno Mihaelovom tati.

/.../

Pili smo sok, jeli sendviče, igrali ono kad jedan vrti uže, a ostali preskaču. I meni su dali da vrtim. Mihael mi je pokazo kako hrani ribice u staklenoj kocki. Japica, bilo mi je toliko lijepo. Djeca trče, baš kao i naša, ali se svakih pet minuta vrata ocu, majci, uzmu nešto slatko sa stola. Kod nas stariji djecu izazivaju, čeliče. A bijeli djecu uče kako zabiti gol, kako bolje napraviti ovo ili ono. Viču i oni na djecu, ali nitko nikoga nije udario, čuo sam samo prijetnju da će dobiti doma. Igrali smo nogomet, po mraku, nas valjda trideset. Usta su mi puna trave, grlo mi mokro i sretan sam. Neki od očeva su igrali, a i jedna mama. Imala je kratku crnu kosu, bila je mala i okrugla i nosila maramu oko vrata. Smijala se puno i hrapavo. Igrala je za moje, zapamtila mi je ime i rekla da joj dodam. Nisam je nikada poslije vidio, ali nije otada prošlo ni jedan dan, Japica, ni jedan dan, a da je se nisam sjetio. Žene kojoj ne znam ime, a ona zna moje.

Kad živiš kao oni, živiš u miru, nevolje te zaobilaze, imaš pravo plakati za mrtvima, umrijeti star. Imaš pravo na pravdu. A kad živiš kao u Đinjcu, iz jedne svađe u drugu, iz duga u

dug, prema dnu, uvijek prema dnu. Ako je prokleta, ništa nije do kraja tvoje, umiru ljudi, odvlače ih u zatvor. Za tebe nikad pravde.

Oni se ne svađaju, ne tuku se, paze da se ne zamjere bezveze, oni idu spavati i dižu se. Sve se dogovore i nitko nikome ne razbije glavu sjekalom. Nikom nisu dužni. Oni su čisti, mi smo prokleti, eto tako sam mislio, a znao sam da ne smijem. Oni znaju kako izgleda drugo jutro. Oni leglo, mi nakot.

Bio sam dijete, Japica, a već sam znao da ne pripadam u Đinjc.

Nisam mogo zaspati te noći, teško mi srce. Đani je pušio na prozoru. Pitao sam ga o bijelima, sto pitanja. Bio je mrk.

– Ti je netko nešto ružno reko?

– Ne.

– I dobro da nije.

Pričam mu da su stariji igrali nogomet s nama, pričam što smo jeli pili, što je sve Mihael dobio za rođendan. Đani šuti, pa progovori kratko, samo da nešto kaže. Kaže: nisu bijeli toliko loši koliko ljudi u Đinjcu govore.

– ... samo ima da se paziš. Za njih budeš uvijek manje vrijedan.

– Zakaj mi nemremo biti kao oni?

– Ajde, taš! Dobit ćeš flisku! – vikne. Albina otvori oči. – Puna ti je glava sad. Isti su oni kao i mi.

– Nisu.

– E pa jesu.

– Ne razbijaju si glave. Ne krađu.

– Ljagu ljimbe! Začepi! Krađu i oni. Samo ih manje to radi. Ne moraju, žive dobro. A kad ukradu, onda puno. A ovi naši puno puta pa po malo... Zato se čini da samo naši krađu.

– Oni žive bolje, Đani. – reko sam svoju zadnju i bio spreman da me klepi po glavi.

– E, tu si u pravu. – reko je, ipak blago. – Ali to možeš i ti. Teže je tebi nego nekome od njihovih, ali možeš. Ima da si mi dobar, čuješ me, ima da slušaš, idi u školu i brzo čitaj, to za početak. Pusti ove budale iz sela, nemoj za njima. Ako čujem da si ukro, ja te v Muru

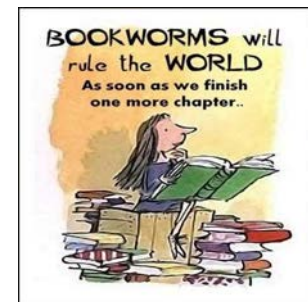
Projekt broj: 2016-1-HR01-KA201-022159
Erasmus + Priručnik za neodlučne,
posrnule i loše čitatelje

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

hitim, čuješ me? Ja te hmorim. Ako što nucaš, ja sam tu da ti dam. Nemoj slučajno da čujem. Rej fišori grade svoju sreću na tuđoj nesreći, to je truli temelj. Skupljači, ni to ne valja, gradiš iz dubine, i nikako da se makneš od zemlje. Ovi što vladaju, oni grade na svima drugima. Ne valja ti ni to. Ti potraži čisto mjesto, učini ga svojim i tamo gradi. I zapamti da uvijek može drukčije, samo je teško.

Tako je reko, i ja sam mislio toga dana kako je Đani možda prije bio ovakav ili onakav, možda posudio pare pa nije vratio, ne znam, ali je sada ljudina, zaslužio je čisto. I bio je ljudina sve dok nije nesto jednog dana, taman metar do sreće.

Kolekcionar kultura

PRIČA: _____

DATUM: _____

Zadatak Kolekcionara kultura:

- Pročitaj ulomak i potraži razlike, ali i sličnosti između svoje kulture i onih kultura koje nalaziš u priči.
- Napravi usporedne bilješke i izdvoji 4-5 primjera u kojima ove razlike dolaze u prvi plan.
- Pročitaj te ulomke sam ili zamoli člana skupine da to učini.
- Zamoli članove skupine da prokomentiraju kulturološke pojave u priči.

Evo nekoliko pitanja koja ti mogu pomoći u razmišljanjima o kulturološkim razlikama.

Tema: Koja je tema ove priče (primjerice: proslava rođendana, školovanje, odrastanje, odnos starijih i djece, odgoj, čitanje, nesretno djetinjstvo, poštenje...)? Jesu li to važne teme i za tvoju kulturu? Razmišljaju li svi ljudi o ovoj temi na jednak ili drukčiji način?

Likovi: Govore li likovi u ovoj priči na isti način kao i ljudi u tvojoj kulturi? Kako su govorno karakterizirani? Jesu li njihovi postupci slični postupcima ljudi u tvojoj okolini? U čemu se razlikuju?

MOJA KULTUROLOŠKA ZBIRKA (sličnosti i razlike)

STRANICA _____ :

Projekt broj: 2016-1-HR01-KA201-022159
Erasmus + Priručnik za neodlučne,
posrnule i loše čitatelje

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

STRANICA _____ :

STRANICA _____ :

MOJA PITANJA _____

Čarobnjak riječi

PRIČA: _____

DATUM: _____

Zadatak Čarobnjaka riječi

Pročitaj ulomak i potraži nepoznate riječi ili fraze ili one riječi koje se čine važnima, ključnima za priču. Odaberi 5 riječi presudnih za priču i svojim riječima rastumači skupini njihovu važnost za razumijevanje priče u cijelosti (naročito ako one imaju simboličko značenje).

Zatraži od članova skupine da naglas pročitaju rečenice u kojima se ove riječi pojavljuju.

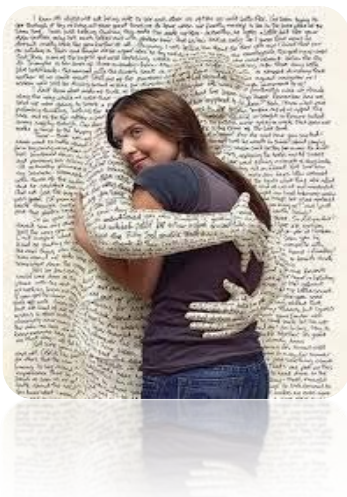
Podstiče komunikaciju pitanjima poput: *Što misliš, zašto je autor riječi 'razlike', 'mi', 'oni', 'bijeli' upotrijebio više puta na prvom stranicama? ili Što misliš, koje je pravo značenje ove riječi? Koja ti je riječ potpuno nepoznata, strana? Koje riječi daju priči zanimljiv i snažan pečat? Možeš li prosuditi i opisati različite govorne karakteristike likova (riječi tipične za određeni lik)?*

Objavi skupini koje je konačno značenje ovih riječi kao i njihovu važnost za ukupno razumijevanje priče.

MOJE RIJEČI (stranica i redak):

ZNAČENJE: _____

Konektor

PRIČA: _____

DATUM: _____

Zadatak Konektorov:

- Pročitaj priču dva puta i uspostavi vezu između priče i vanjskoga svijeta.
- Zabilježi barem dvije paralele iz osobnog iskustva, iskustva svojih prijatelja ili obitelji.
- Izvijesti skupinu o svojim zabilješkama i pitaj članove za komentare.
- Upitaj skupinu za njihove poveznice sa stvarnim životom.

Pitanja koja mogu pomoći pri uspostavi poveznica za vrijeme čitanja:

Događaji: *Je li se išta slično dogodilo meni ili osobi koju poznajem (rođendan, nagrada u školi...)? Podsjeća li me u priči što na događaje iz stvarnoga svijeta? Primjerice, događaji o kojima čitamo i čujemo u medijima?*

Likovi: *Podsjećaju li me likovi iz priče na neke stvarne osobe koje poznajem? Kako? Zašto? Jesam li ikada pomislio/la ili osjetio/la jednako kao lik u priči? Poznajem li koga tko misli, osjeća ili se*

ponaša poput lika u priči? Mogu li zamisliti i opisati to da mi glavni lik ovoga ulomka bude blizak prijatelj?

MOJE POVEZNICE: _____

Voditelj rasprave

PRIČA: _____

DATUM: _____

Zadatak Voditelja rasprave:

- Pročitaj ulomak dva puta i pripremi barem tri-četiri opća pitanja o priči (o likovima, događajima i idejama, ključne točke).
- Postavi po jedno do dva pitanja svakom članu svoje skupine kako bi pokrenuo raspravu.
- Daj svima priliku za sudjelovanje u raspravi.
- Prozovi svakoga pojedinog člana skupine da izloži priređene informacije o priči prema dodijeljenoj mu ulozi.
- Vodi i održavaj raspravu podstičući članove da i sami postavljaju pitanja...

Obično, najbolja pitanja za raspravu nameću se upravo u procesu čitanja priče i proizlaze iz tvojih misli, osjećaja i onoga o čemu se sam pitaš dok čitaš priču.

Primjerice: *Što me u priči iznenađuje? Koji me događaj rastužio, a koji razvedrio? Mogu li povezati prvu i posljednju riječ u ulomku kao ključne riječi i odrediti poveznicu? Po čemu je glavni lik ove priče izniman i različit od ostalih likova? Mogu li prepoznati i piščev stav prema njemu? Otvara li završetak ulomka novu perspektivu i mogu li zamisliti nastavak? ...*

Zapiši svoja pitanja odmah, po završetku čitanja. Najbolje se koristiti vlastitim pitanjima, ali u nedostatku inspiracije poslužiti će i pitanja s dna ove stranice.

MOJA PITANJA:

1. _____

Moguća pitanja:

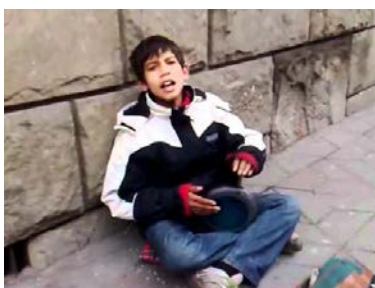
- Pitanja o likovima (sviđaju mi se ili ne sviđaju; realistični /neobični /plastični – živi, uvjerljivi /papirnati – neuvjerljivi...)
- Pitanja o temi (proslava rođendana/odrastanje/dječja perspektiva/čitanje kao iskorak...)
- Pitanja o završetku (iznenađujući/očekivani/otvoren/zatvoren/razočaravajući...)
- Pitanja o mogućem nastavku priče.

U našoj priči o romskom dječaku Sandokanu, ulomku iz hrvatskog romana **Kristiana Novaka** *Ciganin, ali najljepši*, već u naslovu je ključna riječ **ALI**.

Pročitaj kratki strip, razmisli i napiši jednu riječ koja bi također mogla stajati na mjestu riječi RASIST. _____

Kraćom rečenicom protumači smisao poruke: „Ništa dobro...” _____

Projekt broj: 2016-1-HR01-KA201-022159
Erasmus + Priručnik za neodlučne,
posrnule i loše čitatelje

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ako smeta tvome ocu,
ako kaže kako grešiš,
ti mu reci, dušo moja,
Ciganin je, al' najlepší!

(Ciganin sam, al' najlepší, popularna folk-pjesma)